

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 30 april 1896, kl. 2 e. m.

Första Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af vissa motioner, som afse förändring i lagstiftningen om vin och maltdrycker.

I en inom Första Kammarerna väckt motion, n:o 25, hvilken blifvit till utskottets behandling öfverlemnad, har herr *A. H. Ölander* hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes *dels* åt kongl. förordningen den 2 juni 1893 angående förbud att å landet utan särskildt tillstånd försälja maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter gifva den utsträckning, att den äfven komme att gälla för bryggeriernas ölutkörare vid försäljning af maltdrycker å landet på vägar och andra allmänna platser, *dels* i kongl. förordningen angående försäljning af vin, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker den 24 oktober 1885 införa bestämmelse derom, att försäljning af maltdrycker å tillverkningsstället icke må ega rum å sön- och helgdagar mellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen.»

Härförutom har uti sex inom Andra Kammarerna väckta motioner föreslagits:

1:o af herr *M. Arhusiander* (motionen n:o 66) ordagrant det samma, som af herr *Ölander* blifvit i dennes ofvan anmärkta motion yrkad;

2:o af herr *C. Gethe* (motionen n:o 139): »att Riksdagen ville besluta ett sådant tillägg till andra stycket af § 1 mom. 1 i kongl. för-

ordningen angående försäljning af vin, maltdrycker m. m. af den 24 oktober 1885, sådan den lyder genom kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att der omförmälda försäljning af vin eller maltdrycker ej må vara tillåten på sön- och helgdagar»;

3:o) af herr *D. Persson* i Tällberg m. fl. (motionen n:o 212): »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära sådan ändring i kongl. förordningen af den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., sådan denna förordning lyder enligt kongl. kungörelsen af den 10 juli 1891, att hvad i nämnda förordning under vissa vilkor stadgas om rätt till kringföring till försäljning af vin och maltdrycker på landsbygden må upphävas, så vidt dylik kringföring ej afser försäljning inomhus eller å fartyg»;

4:o) af herr *A. E. Baaz* (motionen n:o 224) »att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådant tillägg till kongl. förordningen den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., sådan denna förordning lyder i kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att det i nämnda kungörelse meddelade förbud att å landet utan särskildt tillstånd försälja maltdrycker för afhemtning till mindre kvantitet än tio liter gifves en sådan utsträckning, att det äfven kommer att gälla kringföring å landet af vin och maltdrycker till försäljning, dock att hvad sålunda kommer att stadgas ej må ega tillämpning å utbudande och afyttring af nämnda tillverkningar inomhus till derstädes boende och å fartyg»;

5:o) af herr *O. G. Eklund* från Stockholm m. fl. (motionen n:o 227): »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maltdrycker, kokadt kaffe m. m. den 24 oktober 1885 införa bestämmelse derom, att såväl försäljning som utlemning af maltdrycker å tillverkningsstället icke må ega rum å sön- och helgdagar emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen»;

6:o) af herr *A. H. Göthberg* (motionen n:o 230): »att Riksdagen må i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i § 15 mom. 1 af kongl. förordningen den 24 oktober 1885, att orden »dock — — — å tillverkningsstället» utgå».

Då ändamålet med ofvanberörda sju motioner uppenbarligen är att åstadkomma inskränkning *dels* i rätten att genom kringföring å landet försälja vin och maltdrycker och *dels* i rätten att från till-

verkningsställen såväl å landet som i stad försälja och utlemna malt-drycker, vill utskottet, i likhet med hvad som skett i Andra Kammarens andra tillfälliga utskott vid behandling af de inom sistnämnda kammare i ämnet väckta motioner, behandla samtliga motionerna i två särskilda afdelningar.

I motionen n:o 25 inom Första Kammaren och i motionen n:o 66 inom Andra Kammaren anföra motionärerna samstämmigt såsom skäl för sina förslag till nya bestämmelser: att kongl. kungörelsen den 2 juni 1893 angående förbud att utan särskildt tillstånd på landet sälja malt-drycker för afhemtning till mindre myckenhet än tio liter ej kan tillämpas på bryggeriernas ölutkörare. »Det är tydligt», säga motionärerna, »att för den, som har begär efter dessa drvcker, det skall ligga nära till hands, att, då han saknar medel att i handelsboden in-köpa den minsta myckenhet, som der får säljas, eller tio liter, han i stället skall vända sig till ölutkörare och deras öllass, som i riklig mängd finnas att tillgå å de allmänna vägarne, samt der förskaffa sig, hvad handelsboden ej har rätt att lemna. Följden blir, att ölvagnarne omsvärmas af en mängd mer eller mindre rusiga köpare, till stort men för lugnet och ordningen å vägarne och mycket obehag för de väg-farande. Åberopade kongl. förordningen den 2 juni 1893 är således till ingen nytta, om ej äfven bryggeriernas ölutkörare inbegripas i för-budet att sälja maldrycker i mindre myckenhet än handlande i allmän-het, åtminstone då försäljningen sker å vägar och allmänna platser.»

Motionärerna meddela äfven utdrag ur tvenne protokoll från Alnö och Njurunda socknars kommunalstämmor angående denna sak. Båda stämmorna hade beslutit att hemställa hos länets riksdagsmän, att de måtte väcka motioner om inskränkning i bryggeriernas rätt att från åkdon utefter allmänna vägar försälja sina tillverkningar — med anled-ning af de ofta upprepade oordningar, som deraf föranledas.

Beträffande de öfriga fem inom Andra Kammaren väckta motio-ner anför samma kammares andra tillfälliga utskott följande:

»I motionen n:o 212 hänvisas först till motionen n:o 162 i samma ämne föregående riksdag, hvori sades: »kringförandet af maldrycker å fordon och försäljning från dem har utvecklats sig till en fullständig gårdfarihandel, och landsbygden har derigenom hemsökts af en snart sagdt oräknelig mängd af ambulerande ölmagasin. Och ej nog med att dessa ölvagnar komma från bryggerierna, de utsändas äfven från

så kallade öltappningsaffärer — ett slags bryggerifilialer — hvilka planteras ut här och der i socknarne. Uttrugandet af de varor, som dessa fordon medföra, sker ofta på ett särdeles påträngande sätt» m. m. Der- efter tillägga motionärerna: »rigtigheten af de åsigter, som förlidet år uttalades i ofvan citerade motion, hafva till fullo bekräftats genom ytterligare ett års erfarenhet. Och från nästan alla delar af landet klagas öfver det moraliska förderf och den ekonomiska förlust, som åstadkommas genom berörda försäljningssätt. Lagstiftningen har derför i detta hänseende både rättighet och skyldighet att ytterligare ingripa. Och vi våga påstå, att en ändring i åberopade kongl. förordning (24 oktober 1885), åsyftande afskaffandet af försäljningsrätten af öl från fordon, icke allenast uppbäres af den allmänna opinionen i landet, utan rent af påkallas af densamma.» Sedan de vidare polemiserat mot det betänkande, som under föregående års riksdag afgafs i denna fråga af Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3, afsluta de sin framställning med följande ord: »vi torde härvid böra nämna, att vi icke åsyfta ett förbud mot sjelfva forslingen af vin och maldrycker, utan endast mot försäljning deraf från fordon, likasom vi icke heller afse eller önska någon inskränkning i rätten till försäljning af svagare, icke rusgifvande maldrycker, derest, såsom i en annan vid denna riksdag väckt motion påyrkas, en gräns mellan s. k. svagdricka och öl varder i lag eller författning bestämd».

I motionen n:o 224 tyckes motionären hafva fäst sig vid bestämmelsen i slutet af § 15 mom. 2 i 1885 års förordning, sådan denna lyder i kongl. kungörelsen den 10 juli 1891, att tillverkare af vin eller maldrycker icke under några förhållanden kunna förbjudas att genom kringföring utbjuda och afyttra sina tillverkningar *inomhus* eller å fartyg. Detta uttryck »inomhus» borde tolkas så, menar motionären, att försäljandet endast finge ske *till i huset boende personer*. Att det dock icke alltid så tolkas, vill han styrka med en skrifvelse från ordföranden i Fässbergs kommunalnämnd herr N. B. Peterson. Denna skrifvelse har följande lydelse:

— — — — »Handeln med maldrycker inom Fässbergs socken ligger för närvarande uteslutande i bryggeriegarnes händer, i det att ingen af våra handlande eger rättighet att sälja öl till mindre belopp än 10 liter och ingen af dem mig veterligt säljer sådant tiolitervis. Som bekant, tillstöder lagen ölfabrikanten att afyttra sin vara i husen, hvarmed lagstiftaren naturligtvis menat till i husen boende personer.

Huru tillämpas nu lagen i detta afseende? Regelbundet stå dag ut och dag in två ölvagnar på Mölndals torg, en från Valhalls, en från Eriksbergs bryggeri (på senare tiden har bryggeriet Lejonet i Göteborg också uppträdt som konkurrent), och hvarje ölutkörare har i regel en pojke till biträde. Så snart en köpare infinner sig, förser sig ölutköraren eller hans biträde från ölvagnen med det reqvirerade quantumet öl och beger sig åtföljd af köparen dermed till en förstuga, en gård, ett uthus, en qvarn i närheten och öfverlemnar der varan till köparen. Fabrikanten har ju alltså afytttrat sin vara »inomhus» och sålunda uppfyllt all rättfärdighet! Det värsta är, att domstolarne synas gifva honom rätt häruti. Åtminstone föreligger här det fall, att Valhalls och Eriksbergs bryggerier, fälda till ansvar af häradsrätten, hvarest handelns tillvägagående tydligt bevisats, blifvit frikända af hofrätten. Saken här dragits under högsta domstolens pröfning och är ännu oafgjord. Biträdena vid dessa ambulanta ölbutiker stå icke fåfanga på torget, väntande på kunderna; de utbjuda sin torgförda vara till passerande, visserligen icke så högljudt som tidningspojkarne, dock så, att det ej missförstås. En annan sak är, att denna ölkommers kan ega rum, snart sagdt, hvilken tid på dygnet som helst, alltså långt in på qvällarne. En stor del af våra arbetare äro sysselsatta i fabrikerna utåt vägen och hemkomma alltså sent, och man sörjer för att de, huru sent de än komma, skola kunna erhålla öl. På en petition till nämnden från Mölndalshustrurna, att man åtminstone skulle utverka förbud för ölutkörarne att sälja öl långt ut på natten, måste man ty värr svara, att ingenting var att göra.» — — —

Med anledning häraf föreslår nu motionären, att i ofvan anförda § 15 af kongl. förordningen angående försäljningen af vin och malt-drycker ordet »inomhus» måtte tydligt bestämmas genom tillägget: »till derstädes boende».

Sedan Andra Kammarens andra tillfälliga utskott sålunda redogjort för de inom samma kammare väckta motioner i den del, hvarom nu är fråga, yttrar utskottet vidare följande:

»I kongl. förordningen den 24 oktober 1885, sådan den ursprungligen lyder, fans intet stadgande angående försäljning af vin och malt-drycker genom kringföring. Först genom kongl. kungörelsen den 10 juli 1891 infördes, på grund af Riksdagens skrivelser den 19 maj 1890 och den 6 maj 1891, i § 15 ett moment, som medgifver vidtagande af vissa åtgärder, i händelse oloflig utskänkning skullo främjas eller oordningar föranledas genom nämnda försäljuingsätt.

Vid 1895 års riksdag väcktes af herr D. Persson i Tällberg m. fl. en motion, n:o 162, hvori yrkades,

»att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t begära sådan ändring i kongl. förordningen angående försäljning af vin och maldrycker m. m. den 24 oktober 1885, att den skadliga försäljningen af öl å vägar måtte förhindras».

Andra Kammarens tillfälliga utskott n:o 3, som behandlade denna motion, inkom med ett afstyrkande utlåtande. De angifna skälen voro:

a) att den ifrågasatta förändringen skulle innebära ett frångående af de åsikter, Riksdagen åren 1890 och 1891 i detta ärende uttalat och i konsekvens dermed ett utdömande af kongl. kungörelsen den 10 juli 1891, hvars innehåll Riksdagen samma år gillat;

b) att motionärerna icke förebragt ett på sakliga undersökningar grundadt material till belysande af den föreliggande praktiska frågan;

c) att oklarhet syntes råda bland motionärerna om, hvilket sätt de sjelfva ville tillstyrka för afhjelpande af de öfverklagade missförhållandena, och att en hänvändelse till regeringen af den allmänna, men på samma gång mångtydiga art, som motionärerna till sist föreslagit, icke kunde leda till något resultat.

Utskottet sade sig dock icke vilja förneka, att missförhållanden förekomma på det ifrågasatt område, särskildt i vissa delar af landet.

Andra Kammaren gillade emellertid ej utskottets betänkande, utan biföll motionen. Men då Första Kammarens första tillfälliga utskott hemställde, att kammaren icke måtte biträda Andra Kammarens beslut i denna fråga, biföll Första Kammaren sitt utskotts betänkande, hvarför saken för samma riksdag förföll.

Då utskottet nu går att sjelf yttra sig i frågan, vill det till en början framhålla, att så väl de många motioner, som i år blifvit väckta i ämnet, och de uttalanden från kommunala myndigheter, som finnas desamma bifogade, som ock diskussionen i Andra Kammaren vid frågans behandling förlidet år samt öfriga upplysningar från enskilda representer, som utskottet kunnat inhemta, med tillräcklig tydlighet ådagalägga, att de öfverklagade missförhållanden, som uppkomma genom försäljning af maldrycker medelst kringföring, nu mera ej tillhöra någon enskild trakt utan börjat utsträcka sig öfver större delen af landet.

Hopsamlade af ytterligare material för att styrka befogetheten

af de gängse klagomålen synes därför ej vara af nöden. Det är så mycket mindre behöfligt, som det bör vara klart för hvar och en, att kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, hvarigenom landthandlande förbjödos att utan särskildt tillstånd sälja maldrycker till mindre belopp än tio liter, konsekvent måste medföra, att försäljarne af dessa drycker skulle så mycket mer energiskt kasta sig på det sätt för afyttring på landsbygden, som var fritt, nemligen kringföring. Men derigenom äfventyrades alldeles det välgörande inflytande, som åsyftades med 1893 års kongl. kungörelse — det tjenar ej till mycket att afvärja försäljningsmissbruk på *ett* håll, om man lemnar sådant obehindradt på *ett annat*. Utskottet anser därför, att reglerande bestämmelser för ifrågavarande afyttringssätt böra införas och ej uppfattas annorlunda än såsom ett följdrigtigt komplement till nämnda kongl. kungörelse.

Väl kan den invändning göras, att en hithörande bestämmelse redan finnes, i det § 15 mom. 2 af kongl. förordningen den 24 oktober 1885 sedan den 10 juli 1891 innehåller, att om oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föränledas genom kringförande af vin och maldrycker för försäljning, så kan kommunalnämnden förbjuda först den, som kringför, derpå den, som låter kringföra, att fortsätta dermed, eller för öfrigt föreskrifva sådana inskränkningar i rätten dertill, som må finnas af omständigheterna påkallade. Men gent emot den föreställningen, att detta stadgande skulle vara till fyllest, vågar utskottet framhålla den kända svårigheten att på landsbygden skaffa giltiga bevis för att oloflig utskänkning »främjats» eller att oordningar verkligen egt rum, samt, om detta lyckats, att de förorsakats af ölförsäljningen i fråga. Har för öfrigt kommunalnämnd fattat beslut enligt nämnda lagrum, så skall beslutet inom åtta dagar underställas Konungens befallningshafvande för att kunna blifva fortfarande verksamt. Det besvär och obehag, som detta medför, torde i de flesta fall vara tillräckligt att afskräcka kommunalnämnden att vidtaga några åtgärder alls, allra helst som resultatet af dylika åtgärder alltid blefve ovisst. Utgången komme nemligen att bero på, hvad Konungens befallningshafvande ansåge vara bevis eller bevisadt, och det torde ej utan skäl kunna antagas, att olika uppfattning komme att göra sig gällande i olika län, hvarigenom naturligtvis lagtillämpningen måste blifva mycket ojemn.

Angående försäljning för afhemtning innehåller § 15 mom. 1 följande bestämmelse: »Håller någon vin eller maldrycker för afhemtning till salu, och visar sig att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas

eller oordningar eljest föränledas, eger — — — på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda honom all vidare försäljning af nämnda drycker eller stadga sådana inskränkningar i afseende på försäljningen, som må finnas af omständigheterna påkallade» etc.

Såsom häraf synes, äro i fråga om försäljning för *afhemtning* så väl lagens förutsättningar för inskränkande åtgärders vidtagande som åtgärdernas beskaffenhet alldeles lika med dem, som i § 15 mom. 2 finnas angifna i fråga om försäljning genom *kringföring*. Men oaktadt stadgandet i § 15 mom. 1 förefans, ansågo Kongl. Maj:t och Riksdagen nödigt att genom den s. k. tiolitersförordningen inskränka rätten att försälja maltdrycker till afhemtning på landet utan afseende på, om *missbruk egt rum eller icke*. Hvad är då naturligare, än att äfven den i mom. 2 omtalade försäljningen genom *kringföring* ställes under samma bestämmelser? Eller hvarför skulle mom. 2 vara ett kraftigare medel att stäffa missbruk vid försäljning genom kringföring än det lika lydande mom. 1 visat sig vara vid försäljning för afhemtning?

En bestämmelse i ifrågavarande syfte kan utskottet ej heller anse afvika från de grundsatser, som föregående Riksdagar uttalat. I skrifvelse till Konungen den 19 maj 1890 anförde Riksdagen: hurusom, enär *handlandes* rätt till försäljning af maltdrycker dåmera blifvit så inskränkt, att missbruk i väsentlig mån förebyggts, äfven tillses borde, att *tillverkare* af sådana drycker icke blefve mera gynnade än andra försäljare af dylika etc. Af denna skrifvelse framgår, att nämnda Riksdag ansåg lämpligt, att lagstiftningen för *tillverkare* hölle jemna steg med den för *handlande*. Men deraf följer, att då skärpning träffat de senare, såsom fallet var 1893, så kan det ej vara orätt att låta de förre röna motsvarande inskränkning. I skrifvelsen till Konungen den 6 maj 1891 uttalade Riksdagen endast på några få rader sitt gillande af allt det hufvudsakliga, som sedan genom kongl. kungörelsen den 10 juli 1891 blef lag. Dermed kan dock Riksdagen icke anses hafva frånträdt, hvad han i skrifvelsen den 19 maj 1890 hade uttalat.

Då motionärerna i detta ämne vid föregående riksdag gjorde sig skyldiga till det felet att ej föreslå något visst sätt för afhjelpande af öfverklagade missförhållanden, så hafva deremot årets motionärer tydligt angifvit, hurudan inskränkning i försäljningsrätten de anse lämplig.

I motionen n:o 212 hafva motionärerna yrkat, att »hvad kongl. kungörelsen den 10 juli 1891 i kongl. förordningen den 24 oktober 1885 stadgar under vissa vilkor om rätt till kringföring till försäljning af

vin och maltdrycker på landsbygden, må upphävas, så vidt dylik kringförelse ej afser försäljning inomhus eller å fartyg». Utskottet kan dock ej tillstyrka ett så absolut förbud. Ty derigenom skulle tillverkare eller andra, som låta kringföra maltdrycker till försäljning, komma i en sämre ställning än handlande, som sälja för afhemtning. Icke heller skulle ett sådant förbud hafva åsyftad verkan med den formulering, som motionärerna gifvit undantaget. Ordet »inomhus» utan något tillägg skulle alltid tillåta en »kringförare» att köra in i ett vagnslider, ett skjul eller dylikt och idka sådan försäljning, som man just ville förekomma.

Motionerna n:o 66 och n:o 224 hafva det gemensamt, att de båda yrka, att den, som genom kringförelse försäljer vin- och maltdrycker (i n:o 66 endast »maltdrycker»), må blifva underkastad samma bestämmelse, som i kongl. kungörelsen 2 juni 1893 § 11 är gifven för landthandlande, när dessa vilja försälja sådana drycker för afhemtning, nemligen att de ej utan särskildt tillstånd få afyttra mindre kvantitet än tio liter. Men under det man i motionen n:o 66 vill, att ett sådant stadgande endast skall gälla försäljning »på vägar och andra allmänna platser» å landet, önskas i motionen n:o 224, att detsamma skall blifva gällande för *kringförelse å landet i allmänhet* med det enda undantag, att det ej må tillämpas »å utbudande och afyttring af nämnda tillverkningar inomhus till derstädes boende och å fartyg.»

I likhet med motionärerna anser utskottet, såsom redan antydtt är, att åt § 11 i kongl. förordningen den 24 oktober 1885, sådan denna § lyder i kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, bör gifvas den förändrade lydelse, att den kan tillämpas äfven på dem, som försälja maltdrycker *genom kringförelse*. Utan att handlande och kringförare inom en landtkommun i så måtto blifva likställda, anser utskottet, att den nämnda paragrafen icke kan verka ett sådant befrämjande af nykterheten, som med densamma åsyftas. Deremot kan ej utskottet tillstyrka, att förbudet inskränkes till försäljning »på vägar och andra allmänna platser». Ty utom att detta uttryck till sin betydelse är så pass obestämdt, att åtminstone den icke lagkunnige lätt kunde råka i villrådighet angående tolkningen, så skulle en sådan inskränkning ej förhindra försäljning *bredvid* »vägarne och platserna», och då vore ej mycket vunnet.

Att emellertid ett undantag från förbudet göres för försäljning i hemmen och hushållen samt å fartyg, anser utskottet oundvikligt och ofarligt. Af skäl, som ofvan nämnts, bör dock en närmare bestämmelse af ordet »inomhus» angifvas, så att lagens mening, att det endast är

fråga om »boningshus», blir klar. Det i motionen n:o 224 gjorda tillägget »till derstädes boende» synes därför vara lämpligt.»

Slutligen hemställer utskottet med anledning af de till denna afdelning hörande motioner, »att Andra Kammararen för sin del beslutar, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring af den i Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående försäljning af vin, malt-drycker m. m. den 24 oktober 1885 införda kongl. kungörelsen den 2 juni 1893, att åt det i denna kungörelse meddelade förbudet att å landet utan särskildt tillstånd försälja vin och maltdrycker för afhemtning till mindre belopp än tio liter gifves en sådan utsträckning, att det äfven kommer att gälla kringföring å landet af vin och maltdrycker till försäljning, dock att hvad sålunda kommer att stadgas ej må ega tillämpning å utbudande och afyttring af nämnda drycker inomhus till derstädes boende eller å fartyg.»

Vid föredragning af detta ärende biföll Andra Kammararen hvad utskottet sålunda hemställt, hvarefter beslutet härom jemlikt 63 § riksdagsordningen genom protokollsutdrag delgifvits Första Kammararen, som hänvisat ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Utskottet, som visserligen aktgifvit derpå, att Första Kammararen så nyligen som vid 1895 års riksdag förklarar sig icke vilja biträda Andra Kammarens då fattade beslut i enahanda syfte som de nu väckta motionerna, anser sig likväl, vid det förhållande *dels* att erfarenheten numera med fullt fog kan sägas hafva ådagalagt behöfligheten af en inskränkning i rättigheten att vid kringföring å landet försälja maltdrycker och *dels* att genom en del af de vid innevarande års riksdag väckta motioner äfvensom Andra Kammarens i enlighet dermed fattade beslut inskränkningen i försäljningsrättigheten synes hafva blifvit så noga afvägd, att ändamålet med de ifrågasatta restriktiva bestämmelserna lämpligen synes kunna vinnas, böra i denna del af ärendet hemställa,

1:o

att Första Kammararen måtte biträda Andra Kammararens ofvan omförmälda beslut.

Hvad härefter vidkommer de motioner, som äro rigtade mot den nu gällande rätten, att när som helst och under alla förhållanden fritt försälja och utlemna maltdrycker från tillverkningsställen såväl å landet som i stad, torde först böra framhållas, att motionen n:o 25 i Första Kammaren af herr Ölander och motionen n:o 66 i Andra Kammaren af herr Arhusiander jemväl i denna del äro af fullkomligt lika lydelse samt att Andra Kammarens andra tillfälliga utskott redogör för såväl innehållet af motionen n:o 66 som öfriga motioner i nu ifrågavarande del af ämnet på följande sätt:

a) I motionen n:o 66 yrkas, såsom nämndt, förbud mot sådan försäljning under sön- och helgdagar mellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen. Motionären skrifer: »Ett annat missbruk, som eger rum på flera ställen, består deri, att bryggerierna hålla sina försäljningsställen öppna under sön- och helgdagar — — Säkert är emellertid, att försäljningen häraf (af maltdrycker) under nämnda tid utöfvar ett mycket störande inflytande på söndagens helgd och leder till sabbatens frände på ett sätt, som säkerligen ej är med denna heliga hvilodag afsedt.» I de förut omnämnda protokollsutdragen från Alnö och Njurunda kommunalstämmor klagas äfven öfver olägenheter af sön- och helgdagsförsäljningen från tillverkningsställen (således bryggerier belägna å landet), hvarför man yrkar inskränkning af denna rätt.

b) I motionen n:o 139 motiverar motionären sitt yrkande, att vin- och maltdrycksförsäljning från tillverkningsställen må vara förbjuden om sön- och helgdagar med följande: »Under det all öfrig handel på sön- och helgdagar från butiker och försäljningsställen är förbjuden eller inskränkt, qvarstår likväl rättigheten att från bryggerier få försälja der tillverkade öl- och maltdrycker utan annan inskränkning, än att försäljningen för tillfället kan stängas, derest oordningar derunder skulle uppstå af beskaffenhet att påkalla ordningsmagtens ingripande. Emellertid synes det uppenbart, att, äfven om sådana uppträden, som föranleda polismyndigheternas inskridande, icke förekomma, detta förhållande likväl icke allenast kan leda till slika oordningar, utan äfven derförutom måste blifva i hög grad förargelseväckande, när i städer och på större platser, der bryggerier äro anlagda, öl- och maltdrycker kunna flaskvis från bryggerierna utlemnas under loppet af sön- och helgdagar, då vanligen ett större antal sysslolöst folk är i rörelse.»

c) I motionen n:o 227 yrkas förbud mot både försäljning och utlemning af maltdrycker från tillverkningsställen å sön- och helgdagar

emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen. Motionärerna, som först erinra om motionen n:o 66, fortsätta derefter: »Den bestämmelse, som motionären (af n:o 66) föreslår, torde emellertid icke komma att medföra den effekt, han åstundar, för så vida icke bryggerierna samtidigt förbjudas att under sön- och helgdagar *utlemna* varan. Man kan nemligen förutsätta, att — om den föreslagna bestämmelsen varder lag — den skulle kunna kringgå på det sättet, att köpet egde rum på lördagen, och att varan utlemnades först på söndagen. Dertill kommer en annan mycket viktig synpunkt, nemligen bryggeriarbetarnes rättmätiga kraf på söndagshvila. Det förhåller sig nemligen så, att varans utlemnande under söndagen icke blott tager de dervid sysselsatta arbetarne i anspråk, utan äfven nästan hela arbetspersonalen, så att man kan säga, att hela rörelsen under en stor del af söndagen är i full gång. Särskildt är detta förhållandet, der maltdrycker utlemnas till s. k. utkörare.»

d) I motionen n:o 230 yrkas ej allmänt förbud för sön- och helgdagshandel vid tillverkningsställena, utan blott att § 15 mom. 1 i kongl. förordningen 24 oktober 1885 (sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen 10 juli 1891) skall förändras så, att den kan tillämpas äfven i fråga om försäljning från tillverkningsställen. Motionären framhåller, att myndigheterna hafva rätt att utfärda såväl inskränkande bestämmelser som rena förbudsbestämmelser, när oloflig utskänkning främjas eller oordningar uppkomma genom försäljning af vin och maltdrycker från handelsbod eller genom tillverkares eller andras försäljning medelst kringföring. Derefter säger motionären: »I betraktande af dessa stadganden synes det vara högst inkonseqvent, att myndigheterna icke skola ega rätt att på något sätt ingripa mot en tillverkare, om han säljer sina varor vid *tillverkningsstället* med den följd, att oordningar deraf vållas. Säljer han sina varor *i egen salubod* så är han *alldeles likställd* med alla andra försäljare; säljer han dem *genom egna utkörare*, då är han *nästan likställd* med alla andra utkörare. Men säljer han dem *vid tillverkningsstället*, då är han ställd alldeles utom de lagar, som gälla för andra försäljare. Detta kan icke vara rimligt.» —

Medkammarens utskott yttrar sig derefter i nu föreliggande del af ämnet sålunda:

»Då de tre första motionerna icke i något väsentligt skilja sig från hvarandra, anser sig utskottet kunna behandla dem tillsammans. I alla tre yrkar man, att i lagstiftningen skall införas *förbud* att under

sön- och helgdagar försälja maltdrycker från tillverkningsställen (i n:o 227 äfven »att utlemnå» sådana).

Utskottet vill icke förneka tillvaron af de i motionen n:o 66 påpekade olägenheterna samt erkänner, att något bör göras till deras förebyggande. Men då den vanliga gången af lagstiftningen i likartade frågor hittills varit den, att innan ett ovilkorligt förbud mot försäljning gjorts i lagen, man i densamma infört bestämmelse om rätt för vederbörande myndighet att i händelse af oordningar vidtaga inskränkande åtgärder eller meddela förbud, så anser utskottet, att samma ordning här bör följas. I den rigtningen går ock motionen n:o 230. Den har åtnöjt sig med en begäran, att rätt måtte i lagen medgifvas myndigheterna att vidtaga *samma* åtgärder med afseende på försäljning från tillverkningsställen som från handelsbodas, när oloflig utskänkning derigenom främjas eller oordningar föranledas, samt yrkar därför sådan ändring af § 15 mom. 1 i kongl. förordningen den 24 oktober 1885, att orden »dock att — — å tillverkningsstället» uteslutas, hvarigenom tillverkaren ginge förlustig den undantagsställning i fråga om försäljning från tillverkningsställe, som han för närvarande i detta fall åtnjuter. Ifrågavarande moment lyder nemligen så: »Håller någon vin eller maltdrycker för afhemtning till salu, och visar sig, att genom försäljningen oloflig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas, eger i stad magistraten och på landet kommunalnämnden att för viss tid eller för alltid förbjuda honom all vidare försäljning af nämnda drycker eller stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må finnas af omständigheterna påkallade; dock att hvad sålunda föreskrifves icke må tillämpas å den försäljning till afhemtning, som tillverkare af vin eller maltdrycker idkar å tillverkningsstället».

Ingen bör kunna neka, att en ändring af detta moment i motionärens syfte har skäl för sig, då det icke finnes någon anledning, hvarför samhället mer bör tolerera, att utloflig utskänkning främjas eller oordningar föranledas, när det sker genom försäljning *från tillverkningsställe*, än när det sker genom försäljning från *handelsbod*. Och att oordningar lika lätt kunna uppstå genom den förra handeln som genom den senare, torde ej heller kunna förnekas, i synnerhet när det är fråga om bryggerier på landsbygden. Utskottet finner dock ej lämpligt, att myndighet tillåtes vidtaga restriktiva åtgärder af alldeles samma omfattning i fråga om tillverkare som i fråga om handlande. I ofvannämnda lagrum är rättighet tilldelad magistrat eller kommunalnämnd »att för viss tid eller för alltid

förbjuda försäljaren *all vidare försäljning af nämnda drycker*. Naturligtvis kan ett sådant förbud icke sträcka sig utöfver vederbörande myndighets magtområde, men, å andra sidan, äro ordalagen så absoluta, att myndigheten synes kunna förbjuda honom försäljning icke allenast å särskildt ställe inom sagda område, utan öfver allt inom detsamma. Ett sådant förbud, vare sig för alltid eller för viss i lagen ej begränsad tid, vore en alldeles för drakonisk bestämmelse angående en tillverkare; man skulle t. ex. derigenom kunna förbjuda honom att försälja sina tillverkningar inom ett helt stadsområde. Till och med om förbudet att *för all framtid* sälja dem endast skulle gälla tillverkningsstället, vore det väl hårdt. Deremot bör lagen gifva myndighet rätt att, när oordningar uppkomma i följd af den omedelbara afhemtningen af vin och maltdrycker från tillverkningsställe, hämmande ingripa genom att stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må finnas af omständigheterna påkallade». Ty deri låge då alltid rätt att, när omständigheterna dertill gäfvö anledning, förbjuda försäljning på sön- och helgdag — vare sig under hela dagen eller under vissa timmar deraf.

Med anledning af de under denna afdelning behandlade motionerna får utskottet därför hemställa,

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville göra sådan ändring af § 15 mom. 1 i kongl. förordningen den 24 oktober 1885, sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen 10 juli 1891, att magistraten i stad och kommunalnämnden å landet må medgifvas rätt att, när oloffig utskänkning främjas eller oordningar eljest föranledas genom försäljning till afhemtning af vin eller maltdrycker från tillverkningsställe, stadga sådana inskränkningar i afseende å denna försäljning, som må finnas af omständigheterna påkallade.»

Sedan Andra Kammaren vid föredragning af denna del af ärendet jemväl bifallit utskottets derutinnan gjorda hemställan, har äfven denna fråga jemlikt 63 § riksdagsordningen delgifvits Första Kammaren, som hänvisat densamma till sitt första tillfälliga utskott.

Första Kammarens första tillfälliga utskott håller före, att tillverkare af vin och maltdrycker icke bör, när det visar sig, att vid tillverkningsstället oloffig utskänkning främjas eller oordningar vid försäljningen eljest föranledas, vara stäld så helt och hållet utom de lagbestämmelser, hvilka i detta fall redan blifvit för andra försäljare af samma varor stadgade, att den oloffiga utskänkingen eller af försäljningen

föranledda oordningar derstädes icke skola kunna för framtiden förekommas; men då utskottet lika med medkammarens utskott anser, att det korrektiv, som i detta fall bör användas, icke kan utsträckas ända derhän, att ett absolut förbud för vidare försäljning af den tillverkade varan skulle kunna af vederbörande myndighet, i likhet med hvad som är för öfrige försäljare föreskrifvet, meddelas, har utskottet funnit det vara mest förenligt med den nu gällande författningens syfte, att magistrat i stad och kommunalnämnd på landet endast medgifves rätt att för tillverkare vid tillverkningsstället »stadga sådana inskränkningar i afseende å försäljningen, som må finnas af omständigheterna påkallade.»

Den farhåga, som tilläfsventyrs skulle kunna framkastas derom, att bryggerinäringens utöfvare genom ett dylikt stadgande komme att stå i ett absolut beroende af magistrat i stad och kommunalnämnd på landet, synes utskottet vara af desto mindre betydelse, som den ifrågasatta bestämmelsen, stäld vid sidan af nu gällande stadgande i 15 § mom. 1 i oftanämnda kongl. förordning, enligt hvilket nyssnämnda myndigheter berättigats att för viss tid eller för alltid förbjuda en hvar annan än tillverkare all vidare försäljning af ifrågavarande drycker, tydligt och klart gifver vid handen, att de inskränkningar, som för tillverkarne såsom försäljare vid tillverkningsställena kunna ifrågakomma, endast afse viss bestämd tid af dygnet eller viss plats inom tillverkningsområdet.

På dessa och de af medkammarens utskott i öfrigt anförda grunder får utskottet med anledning af de i denna afdelning af utlåtandet behandlade motioner hemställa,

2:o.

att Första Kammarén jemväl måtte biträda Andra Kammaréns sistberörda beslut.

Stockholm den 30 april 1896.

På utskottets vägnar:

SIGFRID WIESELGREN.